

כדי לחנכם, כמו שפרש"י בפרק מי שמתו דף כ' ע"ב. משא"כ בפרק א' הלכה ב' מדובר אודות החיוב בתפלה מדאורייתא. ולכן משמיט הרמב"ם קטנים.

והנה זה לא קשה מה שהרמב"ם בפרק ו' הלכה י' כולל החיוב דקטנים יחד עם נשים ועבדים אע"פ שהחיוב שלהם הוא מן התורה, כמש"כ הרמב"ם לעיל בפרק א' הלכה ב' כי המדובר בפרק ו' הלכה י' הוא התפלה דרבנן השמונה עשרה ברכות, והתקנה הזאת היא על הנשים מדרבנן, כמו על הקטנים. ולכן כוללם ביחד.

אבל לכאורה, עדיין צריך ביאור, כי הנה הכסף משנה והלחם משנה, והמגדל עוז כולם מביאים המקור על פרק א' הלכה ב', מהמשנה ריש פרק מי שמתו דף כ', ב. נשים ועבדים וקטנים חייבים בתפלה. שהרמב"ם לומד שהחיוב בתפלה האמור במשנה. הוא מן התורה, ודלא כפרש"י וז"ל: וחייבין בתפלה. בתפלה רחמי היא ומדרבנן היא ותקנוה אף לנשים ולחננך קטנים. וא"כ קשה שהמשנה כוללת גם קטנים בהחיוב דנשים ועבדים, שהוא מן התורה, וא"א לומר שהרמב"ם לומד כפי הר"ת שם, שהחיוב בתפלה במשנה, קאי רק על נשים ועבדים אבל קטנים פטורין גם מתפלה, כי הרמב"ם בפרק ו' הלכה י' אומר נשים ועבדים וקטנים חייבים בתפלה. ומפרשי הרמב"ם הנ"ל מביאים המקור מאותו משנה, משמע שהרמב"ם לומד במשנה שהחיוב בתפלה קאי גם על הקטנים, וא"כ לכאורה איך כוללת המשנה הקטנים בתוך חיוב דאורייתא, אלא י"ל שהמשנה מדברת מילי מילי, שהחיוב דנשים ועבדים דאורייתא, והקטנים מדרבנן, וא"כ צריכים לומר שהרמב"ם בפרק ו' הלכה י' גם אומר מילי מילי. שהחיוב של נשים ועבדים, הוא מן התורה ושל קטנים מדרבנן. כמו המשנה, וקצת דחוק, אבל לולא דבריהם יכולים לומר שהרמב"ם לומד המשנה כמו רש"י ותוס' שהמשנה מדברת אודות חיוב דרבנן, וזה שהרמב"ם אומר בפרק א' הלכה ב' שנשים ועבדים חייבים מן התורה יש לנו מקור אחר לזה.

זלמן מנחם מענדל פליגענסאהן
- תלמיד בישיבה -

יז*. בגליון לו אות י"ב כתבתי אהא דכותב אדה"ז בשו"ע ס"י תע"ג סעי' י' שלא לברך ברכה אחרונה אחר כוס ראשון לפי שהכוס של קידוש הוא מצרכי הסעודה ונפטר בברהמ"ז ועוד

שהוא נפטר בברכה אחרונה שיברך אחר כוס רביעי. ושאלתי מדוע לא מסתפק אדה"ז בטעם הא' כקידוש דכל השנה.

ובגליון לז כתב הרב מ.א.צ. ווייס ליישב ע"פ מחלוקת התוס' והר"ן, דאדה"ז סב"ל כשיטת הר"ן דעיקר תקנת ד' כוסות הוא על האמירה, וע"פ חידושי הגר"ז דכותב דיש ב' ענינים בד' כוסות: א) דין שתיית ד' כוסות. ב) דין כוסות של ברכה.

ועפ"ז מבאר דמצד דין ב' בהכוס דהיינו כוס של ברכה מספיק ברהמ"ז דהרי הוא ככל שבתות השנה, אבל צד השני שבכוס, מה שהוא כוס א' מארבע הכוסות שהם גדר אחד, הרי מכיון שהם גדר אחד אין דעתו שיגמור עד שתיית כוס האחרון שהוא כוס ד', ומצד דין זה אינו מספיק ברהמ"ז וע"כ צריך גם לברכה אחרונה שלאחר כוס ד'.

ועד"ז כתב מ.א. בגליון הנ"ל עיי"ש.

והנה אף כי דבריו עולים יפה בהגדרת דין שתיית ד' כוסות והיוצא מזה לדינא, אמנם להלכה צע"ג, כי:

א) לא מצאנו בשום מקום ב' ברכות אחרונות על דבר אחד (ובענינינו: כוס יין = ברהמ"ז, ועה"ג שלאחר כוס ד'). העירני א' שעל אורז צריך לברך ב' או ג' ברכות, אבל אין זה נוגע לענינינו, כי הרי לפועל רק ברכה אחת מוציאה את האורז, רק שאנו לא יודעים איזו מהברכות, ופשוט.

ב) לפי דבריו שכשיש דין שני צריך ברכה אחרונה מיוחדת בשבילו יוצא שבלי ל'ט שחל להיות במוצאי שבת שאז מקדשים ומבדילים על אותו כוס הנה (אם אין בדעתו לשנות באמצע הסעודה וגם אין מברך ברהמ"ז על כוס) הוא יוצא ברכה אחרונה על ההבדלה רק כדיעבד ברהמ"ז (ראה סדר ברכת הנהנין פ"ד סי"ב)?

שניאור זלמן איידעלמאן
- תות"ל 770 -

יח. בענין סיבת שמחת ל"ג בעומר איתא בגמ' יבמות דף ס"ב ע"ב, "אמרו שנים עשר אלף זוגים תלמידים היו לו לרבי עקיבא כו' וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה לזה והי' העולם שמם (שנשתכחה תורה, רש"י) עד שבא ר"ע אצל רבותינו שבררום ושנאה להם ר"מ ור' יהודה ור' יוסי ורבי שמעון ורבי אלעזר בן שמוע והם הם העמידו תורה אותה שעה תנא וכולם מתו מפסח עד עצרת".

ובמאירי בד"ה אע"פ כו' איתא "ותלמידים אלו הוזכר כאן שכלם מתו מפסח ועד עצרת. וקבלה בידי הגאונים שביום